

Gospodar in gospodinja

LETO 1941 17. APRILA

STEV. 16

Sejmo deteljo!

Med našimi kulturnimi rastlinami zavzemajo sila važno mesto razne detelje. Ne le, da nam nudijo za živino izborna krmilo, tako v svežem, kot v suhem stanju, nego one so neprecenljive vrednosti tudi za izboljšanje obdelovalne zemlje. Kako dobro uspeva za deteljo krompir, korenja in sploh vsaka rastlina, o tem se je lahko že vsakdo prepričal. Detelja prodira s svojimi koreninami globoko v zemljo (lucerna n. pr. 1 in po m in več). Ko preorjemo tako deteljišče, odmrjejo in strohne te korenine in po nastalih cevkah ima globoko v zemljo dostop zrak s svojim jakim vplivom na razkrajanje in življenje v zemlji. Detelja pa zemljo tudi direktno gnoji z najdragocenejšo rastlinsko snovjo — dušikom. Prišteva mo jo namreč po tem njenem svojstvu dušik nabirajočim rastlinam ali metuljnicam. Na dolgih koreninah so namreč majhna, nevidna živa bitja — bakterije ki so zmožne prevzemati dušik direktno iz zraka, ter ga pretvarjajo nato v trajnejše organske sestavine. Na ta način obogate zemljo na ha za okrog 60 kg dušika. Ob revnosti naših domačih hlevskih gnojil ravno na dušiku, ter drugimi dušičnimi umetnimi gnojili na drugi strani, pomeni to velikansko pridobitev v gospodarstvu. In vendar je še vedno dobiti pošina gospodarstva, ki se tako težko odločijo za setev te ali one detelje vključ njeno tako odličnim prednostim! Navaden izgovor takih trdovratnežev je, da za deteljo na polju nimajo prostora. Tak izgovor je pa največkrat brez podlage, spričo dejstva, da je videti po naših poljih mnogokje, vedno več in več njiv — zaradi pomanjkanja gnojil itd. neobdelanih ali v »pušči«. Dokaz, da je v gospodarskem obratu ravnotežje porušeno. Ob pomanjkanju dobre krme se zmanjša odgovarjajoče število živine, zaradi česar se zmanjša produkcija gnojil; brez zadostnega gnojenja pa tudi zemlja ne more povoljno roditi. Tako se izloči sedaj ta, sedaj onaj del zemljišča iz obdelovanja, oziroma prehaja v neproduktivno stanje. S setvijo detelj pa zamoremo

mnogokrat prožiti takorekoč rešilno desko takemu propadajočemu gospodarstvu.

Izmed raznih detelj naj omenim le dve najbolj znani: lucerno in navadno ali črno deteljo.

Lucerna ali nemška detelja je pri nas že precej razširjena. Uvažuje se jo še posebno zaradi dolge njene trajnosti na enem prostoru (od 5 do 20 let), zaradi bogatega prinosa v košnji ter kot izborna krmilo v svežem stanju za živino. Na zemljo ne stavi posebnih zahtev, ne uspeva pa v premokrih tleh, ali v zemlji s premalo apna. Na dobro pripravljeno zemljo seje se jo spomladi; med kako redko posejano jarino. Za seme potrebno je na ha krog 30 kg semena. Največje prinose da v 3. in 4. letu, nakar začne polagoma slabeti. Letno da 3 do 5 košenj. Čimvečkrat se ona kosi, tem večje prideleke daje; najboljše jo je pa kositi pred cvetjem za živino. Pridelek se še posebno poveča, ako ji pognojimo letno rano pomladi s kakimi 200 kg superfosfata ali Tomažev žlindre, ter približno enako množino kajnita. Priporočati je tudi vsako leto rano pomladi deteljišče dobro prebrnati.

Detelja, ki je med nami že od davno udomačena in si pridobiva čedalje več tal, je naša domača ali črna detelja. Po nekaterih krajih pri nas je videti n. pr. največ ravno te detelje, ki velja mnogokje tudi kot izborna sveže krmilo za svinje; lažje se jo pa tudi uvrsti v kolobar ali plodored. Uspeva tudi na bolj vlažni zemlji, ter se seje enako, kot lucerno rano pomladi n. pr. med kako jarino. Za 1 ha rabimo krog 21 kg semena. Prvo leto, t. j. v letu, ko je posejana, da samo eno košnjo — »strnišnico«, ali se jo pa ponekod popase. Šele drugo leto da poln prihod 2—3 bogate košnje. Na dobri zemlji zamore dati še tretje leto po eno košnjo, sicer se pa prostor jeseni drugega leta preorje. Kakor lucerna, tako tudi domača detelja ne potrebuje gnojenja z dušikom, pač pa je tudi prav hvaležna za gnojenje s fosforjem ali kalijevimi gnojili, ter apnom. —r.

Krma in živinoreja

Krma je temelj živinoreje. Brez dobre in tečne krme najboljša žival in skrbno negovanje pride šele tedaj do pravega izraza, ko zadostimo osnovnim živalskim zahtevam, ko jih dobro in izdatno krmino.

Krma, bodisi navadna domača, bodisi dokupljena močna, ima svoj izvor v tistem čudovitem vplivu sončnih žarkov na zeleno rastlino. Rastlinski deli, ki vsebujejo listno zelenilo, postanejo pod vplivom sončnih žarkov pravcate tvornice, v katerih izdeluje mati narava po čudovitih zakonih iz enostavnih mrtvih sestavin sestavne dele zelene razstline same. Zeleni listi predelujejo snovi, ki si jih bodisi sami črpajo iz zraka, bodisi jih jim dovajajo debela in stebila iz korenin, ki črpajo v vodi raztopljene rudninske snovi iz zemlje. Tako nastaja v zelenem listu ob sončni svetlobi škrob, ki ga rastlina bodisi predela v druge sestavine, bodisi obdrži za rezervo, kakor v zrnju, gomoljih, koreninah itd.

Zelena rastlina s čudežnimi svojstvi nas vsestransko obskrbuje. Tako nam služijo nekatere razstline ali njihovi deli za živino (n. pr. zelenjava, sočivje, sadje, krompir), druge nam nudijo živila, če jih primerno predelamo (n. pr. žita, sladkor na pesa, oljka, vinska trta), tretje nam po primerni predelavi dajejo razna sredstva, ki jih rabimo v življenju (kakor lan, konoplja, drevje) in zopet druga skupina končno daje živež za naše domače živali. To so krmske rastline, živež za živali pa krma.

Nekatere rastline služijo izključno za krmo, druge pa le v manjši meri. Pri nekaterih uporabljamo za krmo le oni del, ki nam pri izdelavi važnejših in več vrednih predmetov ostane kot odpadek, n. pr. otrobi pri izdelavi moke, oljate tropine pri izdelavi olja itd. Posebno skupino za-

vzema končno krma živalskega izvora (kri, drobovje, loj, itd.).

V vsakem prehodu iz oblike v obliko nastajajo pri predelavi rastlin — bodisi da se to vrši v živi tvornici — domači živali, bodisi v mehanični tvornici, n. pr. sladkorni, bodisi v človeku v obliki živila, razni proizvodi.

Na človeku je, da mu ta božja tvornica napravi čim več. Kajti on je v stanu, uporabiti naravno tvornico, ki mu več obeta. Namesto s prosom lahko poseje njivo s pšenico ali ržjo, mesto divje samosevne trave napravi umeten menjalni travnik, ali pa zaseje deteljo, pust prostor zamore spremeniti v sadovnjak in iz zapuščene njive napraviti vrt. Z izbiro rastline seveda že v precejšnji meri določi, kako bo isto izkoristil, ni pa vedno tako. Če zaseje deteljo je gotovo, da je ista uporabna le za krmo ali pa za zeleno gnojenje, dočim je uporaba krompirja precej bolj vsestranska: on služi za živilo ljudem, za krmo živini in za surovino pri izdelavi škroba in špirta. Med tem ko podorana detelja zopet takoj služi proizvodnji novih rastlin, je pokrmljena detelja šele v obliki gnoja uporabna za novo rast. Vse one sestavine krompirja, ki so prešle v špirit, so za novo rast izgubljene, le one, ki so kot odpadki prišle v zemljo ali kot odpadki pri živini našle v obliki gnoja isto pot, zamorejo še služiti kot hrana novim rastlinam.

To bi bil nekak odnos mrtve, uporabljene rastline napram novo nastajajočim.

Kadar imamo v mislih pojem »Krma«, nismo naučeni tako gledati in tako misliti. Navadno smatramo žival za prvenstveno in rastlino za drugotno. Če natančneje pomislimo, vidimo, da je obratno. Zato tudi običajno nismo dovolj poučeni o medsebojnem odnosu poedinih sestavnih delov kmetijskega gospodarstva.

Inž. J. Zaplotnik.

Med, kot hranilo dojenčkov

Zdravnik dr. Valent. Dukerski v Pistoji poroča sledeče izkušnje o uporabi medu kot hranilo dojenčkom:

Moja soproga je bila žal nezmožna dojeti najinega otroka popolnoma, kar sem konstantiral že prve dni s svojim tovarišem-zdravnikom. Stala sva pred na-

logo, nadomestiti manjkajoče materno mleko s tozadevnimi preparati. Odločila sva se za Mellin in Dryco. Takoj sva s tovarišem dognala, da otrok slabo prebavlja umetno hrano in sva šla na sestavo umetne hrane iz domačih proizvodov. Odločila sva se za zmes masla in

moke, kateri sva pridejala po 15 do 20 gramov sladkorja dnevno. Uspeh je bil boljši nego z gotovimi preparati, a vendar ni bila še prebava v popolnem redu.

Prepričan sem bil, da zamorem otroku le toliko izboljšati nadomestek za manjkajoče materino mleko s tem, da zmesi čajnega masla in moke dodam mesto 15 do 20 gr sladkorja dnevno 25 do 30 gramov medu.

Bilo je v resnici tako, kakor da bi prilil ugašajoči luči olja. Takoj je otrok redno in brezhibno prebavljaj, nismo nehali dodajati njegovi umetni hrani dnevno medu in sicer z rastočo starostjo vedno večjo dnevno množino.

Oduševljeno gospodinjstvo

Samo skrben red omogoča mojstrsko gospodinjstvo. Red za vsako stvar. Tako za šivanko, kot za poleno, za prašnico, kot za denarnico. To naj bi bila železna postava za gospodinje.

Udoben, prikupljiv in lep naj bo dom — v kolikor je to pač mogoče. Nad vsem naj leži odsev dobrega okusa, pa bilo še tako preprosto. Snaga, cvetlice, zelenje in lepa slika, vabeč kot in udoben sedež — vsepovsodi je to mogoče.

Gospodinja naj bo angel družine, svečenica ob oltarju domačnosti, srce družine. Ker, če tega ni, je dom puščava brez luči in toplote, stroj brez duše.

Angel družine? Da! Kot varujoča, ljubeznico vodeča moč in oblast.

Svečenica? Da! Ker se njena ljubezen izliva. Njena osebnost je v besedi in molčanju vzgled in izžarevanje božjega razodetja. Njeno čustvo daje družinskega življenju blagoslov. Ona zna obhajati praznike tiho, pomenljivo, čisto drugače kot pa jih praznuje svet.

Srce družine? Da! Ker njeno osrednje srčno življenje določa udar vse družine, jih ogreva, obdarja z ljubeznijo, je pribežališče vseh, jih razume in jim zna

Otrok je star 14 mesecev in je neverjetno močno razvit za svojo starost. Ne samo, da ni imel otrok nobene motnje v prebavi, bil ni sploh nikdar bolan. Ne morem drugemu, nego ravno redilnosti medu pripisati ta veseli pojav saj je otrok dobival od svojega 15. dne naprej dnevno medu. Ni mogoče razlagati zdravje in razvoj tega otroka iz naravne prirojene mu čvrstosti. Prepuščam nadaljne izjave gospodu ravnatelju zavoda za odgojo dojenčkov, kateri je na mojo opozoritev poskusil med kot hranilo dojenčkov v večjem obsegu.

V vsako hišo »Domoljuba!

svetovati. Kjer takega srca ni, se naseli nesreča.

Mož je zapuščen in trpi, dokler se ne oduji; otroci pogrešajo to, kar jim pазnejše življenje nikdar več ne more dati. Neskončne vrednosti ostanéjo zakopane.

Ženske ki so velikim otroci v gospodinjstvu, ki ne obvladajo kuhe, ne imetja, ki so prepuščene služinčadi in si morda drže še pestunje, so nepotrebno kolo pri družinskem vozu, so v breme in oviro.

Potrata se uvršča v mahadranje življenja in s tem naj bo gospodinjstvo povedano vse, kajti vrednost življenja začnemo pri plači, ki jo deli bismo in delo.

Vse nesolidno in nevredno, vse spodtikavo v oblačenju in branju bi vprav gospodinje lahko očistile in zboljšale bolj kot vsakdo drugi.

Mislimo ženstvo, ki bi složno in neizprosno nastopilo proti zavržljivosti in nepoštenosti, ki se je razpasla do norih mej. Da bi s svojim bivanjem in delovanjem mirno in vztrajno korak za korakom ozdravljale in dvigale trohneče razmere.

Če veliko mož duševno zakrkné vsled pomanjkanja dobrin, ki jim jih more nuditi le čisto, plemenito ženstvo, če navedeno ali drugače spodlete — kakaj? —

Očala

Mnogo ljudi nosi očala. Med njimi so mladi obeh spolov, srednje starosti in stari ljudje. Vsi izgledajo z modernimi očali zelo učeni. Nosijo očala, da bolje vidijo. Ali mislite, da je to res? Ne, ker očala so jim ponavadi umazana ali zaprašena!

Ko so bila očala nova, so dobro videli, potem so pa očala vsak dan natikali na nos in mislili, da bolje vidijo.

Ta fina stekla niso potem nikoli več umili z vodo, kvečjemu so jih z žepnim robcem malo obrisali ali so dahnili s sa-

po v steklo in s suknjo, rokavom ali predpasnikom pogladili in dobro je bilo! Taka očala naj služijo dalje našim očem. In potem naj ljudje dobro vidijo! Vzemimo povečalno steklo in videli bomo, kaj vse se drži naših osnaženih očal!

Začudili se bomo, kajti še tako snažen robček zapusti na steklu dolge niti ali pahuljice bombaža, ki ovirajo delovanje očesa.

Mnogi zapazijo s časom, da so se jim oči poslabšale in morajo zopet za številko močnejša stekla vzeti v svoja očala. Tega jim pa nihče ne pove, da so le očala zanožena in prašna.

Ljudje si morajo svoj vid zboljšati s steklom, v to svrho pripravljenim, a koliko jih imamo, ki nosijo očala radi lepšega, da bolj učeno izgledajo, včasih je obrobjeno le navadno steklo — nič zato — samo čisto in snažno mora biti. Ako

že nisi kratko — ali daleko viden in v resnici res imaš veselje nositi taka očala, paziš da nosiš lepše in svojemu stanu primerne. Zlato je sedaj drago in ni več tako moderno kakor črno rožena obrobljena očala. Svetujem pa, da se svoje lepe oči, iz katerih odseva lepota naše duše, ne pokriva brez potrebe z očalima, ker za mlade nadebudne mladenke je to pač mala pomota njih lepote, na vsak način njihovega cvetočega zdravja. Če se posvetiš študiju, ne motijo očala toliko, tudi pri šivanju ne, pač pa pri kuhi, tu se pa takoj zasope in večkrat moremo brisati, če hočemo sploh dalje kuhati. Vsak, ki bode ta članek bral in ima zdrave oči, bode Boga hvalil za dober vid, ki je eden najdražjih zakladov na zemlji, a oni ki morajo nositi očala, bodo pač bolj pazili na snago in čistost tega prepotrebnega pripomočka njih vida.

Bodite zavedni verniki!

Ko gre človek v nedeljah v ljubljanske ali kake druge mestne cerkve, vidi, da so polne ljudstva. Sv. maše se vrste od zgodnje jutranje ure do opoldne. In vendar je pri vsaki božji službi vse polno ljudi in to v vseh cerkvah.

Pri zgodnjih svetih mašah so navadno turisti, izletniki, ki gredo potem z vlakom ven iz mesta, v gore in kam drugam. Ljudje, ki so potem zaposleni v službi, kot kuharice, ki morajo biti kmalu doma, da kuhajo zajtrk svoji gospodi. Uradniki, ki imajo ob osmih zjutraj delo v svojih uradih. Pozneje se polnijo cerkve od najrazličnejših molilcev.

To bi morali videti kmečki ljudje, ki včasih mislijo, da gospoda ne moli. Oni kmečki ljudje, ki hočejo posnemati gospodo v vsem samo v izpolnjevanju cerkvenih dolžnosti in božjih ne.

Kako težko pa dene človeku, ko pride včasih na deželo in vidi, da je sicer majhna cerkev, a ta še napol prazna. Pri zgodnji sveti maši je malo bolje, a vendar, ko človek kasneje sliši, da šteje fara toliko in toliko faranov, da blizu okoli ni nobene cerkve, človek žalostno ugotovi, da še polovica vseh faranov ne hodi ob nedeljah v cerkev. Odkod ta malomarnost med sicer vernimi kmečkimi ljudmi? Odkdaj ta brezbriznost, ki gotovo ni v kras dobrim kmečkim ljudem? Nedolgo je od tega, ko pride k meni

kmečka ženica. Prosi me za spričevalo za sina, ki se uči v mestu. Med pisanjem spričevala mi začne pripovedovati o svojih domačih razmerah. Ima sina, ki pride večkrat domov. Prej veren fant, je sedaj zašel v družbo, ki gazi vse, kar je božjega. Ko pride včasih domov, se norčuje iz vseh domačih, če gredo v cerkev. Tudi sosedovim večjim fantom govori razne bogokletne besede, jih pohujšuje o verskih rečeh in menda ga res ubogajo in ne hodijo v cerkev, ampak stoje pred cerkvijo med mašo ali pa gredo v gostilno. Jokala je ženica, ko mi je to pripovedovala.

»S čim sem zaslužila, da me Bog tako tepe s tem sinom, ko je bil vendar tako dober, ko je bil še doma?«

Za takega fanta in podobne ljudi bi bilo pa bolje, ko bi se jim res obesil mlinski kamen na vrat in bi se jih potopilo.

To so ljudje, ki so kot garjavi kozli, ki okužijo vso ostalo čredo. Sami brez vere, sami pokvarjeni, so srečni samo takrat, kadar morejo kvariti tudi druge ljudi, trgati jim vero iz src in jih oropati vsega, kar jim je mati leta in leta s trudom in ljubeznijo vcepljala v duše.

Gorje človeku, ki nima vere, ki jo je zavrgel, kot bi biser vrgel svinjam.

Nekoč sem bila v večji družbi katoličanov in pravoslavnikov ljudi. Pa začne

nekdo pravoslavni: »Vi, katoličani imate za vsakim oglom, na vsaki njivi križ. Kaj vam to pomaga k boljši telini?«

Pa mu je drugi pravoslavce, ki je več let živel v Sloveniji, poznal prav dobro kmečke razmere, odgovoril: »Slovenski kmet gre v zgodnji jutranji uri na njivo. Morda je jezen in sprt na soseda. Pogled na razpelo, misel na Boga, ga pokrepča v delu, potolaži jezo v njegovem srcu.«

In pogledimo drugje, ko kmetje s koli in bati lomijo glave in rebra drug drugemu. Pa je včasih samo malenkosten prepir dovolj za uboj.

Koliko kmečkih deklet, mater, ženice našlo mir ob molitvi pri križu. Samo zlato žito je prisluškovalo, ko je uboga kmečka mati pri križu vzdihnila kratko molitev k Bogu.

Vendar vera ni samo za stare ženice, za zgarane kmečke matere in morda pre-

varana dekleta. To lahko vidijo tudi kmečki pomeščanjeni, v slabi družbi izprijeni fantje kadar gredo v mestne cerkve, ob nedeljah.

Lahko vidijo, da veruje v Boga tudi gospoda ne samo kmečka ženica, ki še ni videla vlaka in je »neumna«, kot se taki radi izražajo, misleč na svojo veliko »pamet«.

Zato naj se nikdo ne da motiti od takih »pridigarjev« ali celo zapeljevali. Molčajte na njihovo gobeždanje, kadar vam bo pa le preveč, pa govorite in mu povejte takih, da bo potem on molčal.

Če sam ne hodi ob nedeljah v cerkev, naj ga nihče ne posnema. Morda bo še prekmalu spoznal, kako napačno je bilo njegovo ravnanje in bo zopet iskal Boga, katerega zdaj taji in zanika.

Sam bo dajal odgovor pred Bogom zase in za tiste, ki jih je zapeljal, kot bodo dajali odgovor oni, ki so se dali lahko miselno zapeljati. L. G.

Zelena krma v zgodnji spomladi

V manjših kmetijskih gospodarstvih na spomlad prav pogosto začne nedostajati krme za živino. Zimske rezerve so izčrpane, za poletno krmo pa še ni prišel čas. Kdor se torej hoče v tem oziru zavarovati, naj naseje jeseni v času, ko sejemo ozimino, grašice v zmesi z ozimno ržjo in rdečo deteljo ali inkarnatko. Tako bo dobil že v majniku zgodnjo zelo dobro in izdatno krmilo. — Na 1 hektar posejemo: 100 kg grašice, 50 kg rži in 30 kg inkarnatske detelje. Prvo košnjo dobimo sredi meseca maja, drugo meseca junija. Na eno glavo odrasle živine računamo 200 kv. metrov njivske površine. Mešanico sejemo v septembru.

Med pomladanskimi posevki pa je dobra naslednja zmes v kombinaciji z lucerno (nemško deteljo). Zgodaj spomladi posejemo zmes: graha, grašice, jetmena in ovsa ter povlečemo posevek z brano; precej na to posejemo še lucerno, zopet na lahko pobramo in pritismo z valjarjem. Zmes kosimo kmalu, kakor hitro doseže višino 20 centimetrov, to pa zaradi tega, da se nam lucerna ne zaduši. Po košnji dobimo, ako je zemlja močna drugo in nato še tretjo košnjo lucerne.

Umetno valjenje

Na ljubljanskem velesejmu v lanskim jeseni (1.—9. sept.) sem obiskal tudi oddelek

rejcev malih živali (kuncev, golobov, kokoši). Naletel sem tam na dva valilnika, ki ju je izdelal domačin Jos. Egger iz St. Vida nad Ljubljano. Mož se bavi, kakor sem izvedel, že več let uspešno z umetnim valjenjem in bi rad omogočil to delo tudi drugim perutninarjem, ki potrebujejo spomladi ali v katerem koli letnem času večje število doma izvaljene in vzgojene perutnine, v prvi vrsti rac in kokoši. Ker so mi znane cene valilnikov ali inkubatorjev pri tujih, zlasti inozemskih tvrdkah, sem bil vesel razstavljenega domačega izdelka, ki je brez primere cenejši od tujih aparatov. Če se izkaže novi izdelek na vse plati uporaben, bo to lepa pridobitev za naše perutninarstvo.

Seveda pa sreča pri valjenju, pa naj bo to naravno ali umetno, ni odvisna samo od živali, ali od stroja, ki vali, ampak v prvi vrsti od sposobnosti jajec, ki se vale. Jajca morajo biti predvsem dobro oplojena, potem pa tudi pravilno velika, normalno oblikovana in imeti pravilno lupino. Biti morajo sveža, ne starejša od 10 dni. Najbolj idealno in za vsako gospodinjino najprijetnejše bi seveda bilo, ko bi njene kokoši izvalile na spomlad v aprilu in maju toliko ženskih piščancev (jarčic), kolikor se jih s pridom redi na njenem posestvu. Te želje pa nam kokoši le prevečkrat ne izpolnijo, koliko kokoši s popolnoma mladimi piščanci se iz-

prehaja po naših dvoriščih še v avgustu, septembru ali oktobru, ko je jasno, da iz njih ne bo veliko pridat!

Kokoši moreš in smeš podložiti kvečjemu 11—15 jajec, purici čez 20, a če hočeš dobiti večje število enakovrednih jajčic, bi moral nasaditi celemu roju kokelj istočasno — če bi jih imel. In koliko je križev in izgub pri večjem številu kokelj, k vodijo po 10—15 piškov, to ve samo tisti, ki je to poizkusil.

Zato pravim: Za izvalitev in izrejo večjega števila piščancev, posebno če jih hočemo imeti ob določenem času, n. pr. v aprilu, vidimo pripravno sredstvo v valilnem aparatu (inkulatorju). Da ima tudi umetno valjenje, kakor vsaka stvar na svetu svoje senčne strani, kdo bi si upal to kratko malo tajiti! Kake nalezljive bolezni, ki se prenašajo po jajcih, se utegnejo v valilniku lažje širiti, kakor pod kokljo, kjer se more okužiti le 11—15 jajec, kjer jih več sploh ni. Da bi pa vplivalo umetno, pravilno valjenje na poslabšanje organizma ali na važne življenjske lastnosti izleženih živalic, n. pr. na pridnost pri iskanju hrane, se mi zdi malo verjetno. Lastno opazovanje skozi celo vrsto let me o tem ni prepričalo. Jasno je, da predpostavljam, da se vrši umetno valjenje popolnoma pravilno; če namreč zagrešim v treh tednih valjenja kake večje napake, se mi valitev ali sploh slabo posreči in je odstotek izvaljenih živalic prav majhen ali pa se izvaljeni piščanci tako slabotni, da ali kmalu poginejo ali pa vsaj niso, četudi životarijo naprej, za nobeno pravo rabo. Kakor valjenje samo tako mora biti tudi izreja izvaljenih piščancev s pomočjo umetne koklje pravilna.

V največ primerih pa se zgodi tako: Gospodinja si omisli umetni valilnik in umetno kokljo, pa se ne pobriga, da bi s temi aparati, kakor tudi z valilnimi jajci in izvaljenimi piščanci pravilno ravnala. Seveda izostane uspeh, ki ga je pričakovala. A kdo je krav smole? Gospodar in gospodinja trdita, da aparati, v resnici pa je krivec njuno lastno neznanje ali pa premajhna skrbnost. Pri vsakem orodju in stroju, posebno pa še pri umetnem valilniku, moraš torej zahtevati natančno, podrobno navodilo, kako je treba ravnati z dotičnim aparatom, se informirati od časa do časa tudi pri kakem praktičnem valilecu — takih je v Sloveniji že večje število — potem bo izginila smola iz tvojega dvorišča in postaneš mojster v stroki umetnega valjenja. Rad namreč priznam, da uspešno valjenje s strojem ni igrara za

otroke, ampak opraveč za ljudi, ki imajo že nekaj možganov, vedo kaj je življenje, kako se razvija in kaj zahteva ter to svoje znanje tudi z vso skrbnostjo izrabljajo. Umetni valilec mora natančno poznati važnost toplote za valjenje; ta znaša na splošno 38 do 39 stopinj Celzija. Zat omu je dober toplomer — in ne samo eden, ampak več! — najboljši prijatelj. Če toplota 42 stopinj Celzija lahko zamori življenje v kratkem času.

Tudi vlažnost, ki vlada v aparatu med valjenjem, je po mnenju praktikov velike važnosti, posebno v drugi polovici valilne dobe, ko naj kaže higrometer (vlagokaz) 60 do 70 odstotkov vlažnosti. V valilnih jajcih se poraja življenje; življenja pa ni brez svežega zraka; zato je imenitna zadeva pri valilnikih dobra ventilacija. Kura na svojem gnezdu jajca obrača; to delo posnema tudi umetni valilec v svojem aparatu. Čim večkrat se jajca na dan obračajo, toliko boljše. Jajca je treba tudi hladiti. Z eno besedo. Za uspešno valjenje je treba teoretske podlage, pa tudi praktičnega znanja, sicer nastanejo nepreračunljive težave.

F. P.

Domača lekarna

Zamašen nos zdravijo hribovci tudi z mahom. Gospod, ki je bil obsojen zaradi večno zamašenega nosa na operacijo, je šel v planine in tožil stari plašarici o svojem nosu. Svetovala mu je: kuhaj bohinjskega mahu, dokler se ne razkuha. Tega devaj kolikor čelo prenese vročega na čelo in zamenjaj predno se shladi. Devaj obkladke, dokler se ne odpre nos. Gospod je naredil tako, v čelu mu je kar počilo in vilo se je skozi nos veliko gnoja. Od takrat je nos zdrav.

Morski mah (Lichen barraghen) se razprosti hitro na kropu in sestoji večinoma iz lišajevnega škroba. Po mnenju nekaterih vsebuje tudi nekaj broma in joda. Na Irskem slovi kot živilo in zdravilo za hripavost, krčni kašelj, pešanje in pljučne bolezni. Na Angleškem uživajo morski mah za grizo, bramorje, jetiko, pri bolezni sapnika in želodčne sluznice itd. V Nemčiji hvalijo morski mah za hripavico, grizo, kašelj, za bolečine v črevesju, ki ostanejo po zastrupljenju ali gnojitvi v črevih, za pešanje. Posebno ga priporočajo kot okreplilo po težki bolezni. Mahova žolica je prozorna, diši po morju in če stoji par dni, dobi močan ribji duh. Je lahko prebavna. Kuha se na vodi ali na mleku, okus se lahko poboljša s pomarančino lupino ali z limonovim sokom,

sladkorjem. Zelo prija okusu na ta način pripravljena žolica: Na literu vode kuhaj dve dekli mahu, dve dekli sladke korenine, 2 grama slezove korenine in osem gramov janeža. Ko se je voda pokuhala za polovico, odstavi in pusti, da postoji malce. Potem precedi na 15 dek stolčnega kandisa in premešaj. Jemlji večkrat po žlici.

Če je preveč mokrega izmečka in če kašljaš, kuhaj 16 gramov korenine velikega korena, na 8 osmine vode osladi z medom in vzemi večkrat žlico. Če imaš garje, uživaj veliko koreninine izkuhe in koplji se v izkuhi cele rastline.

Pogosto šumenje in zvonjenje v ušesih je znak sirene. Bolezen prihaja! Pozor! Pomagaj si!

Za bolezní v ustih in v grlu: na pol literu vinskega kisa prevrejš ¼ kg medu, 16 gramov koprivnega listja, 16 gramov žajbelja in rožmarina, za oreh galuna. Grgraj s toplim odcedkom.

Za kašelj in potenje jej žajbelj s slanim, pij žajbeljev čaj in umivaj se z njim.

Ko si se razjezil ali prestrašil ne pij mrzle vode, pač uživaj par tednov gomiličn ovarek, kar odžene posledice jeze ali strahu. Zelo dobro, če se skoplješ v izkuhi gomiličine nati. Jezen ali prestrašen človek ne sme piti vina ali uživati jedi, dokler se mu žilci ne umirijo.

Tudi riba je staro domače zdravilo. Za bolečine v grlu so navezali prejšnje čase slank na vrat. Za grlo so uživali ribji žolč z medom. Za zlatožilne čirave so devali obkladek ribjih iker. Božjastnim so devali stolčene plavuti in čeljusti. Najbolj čudna pomoč za zlatenico pa je živa riba... Moraš jo nositi privezano za pas dokler ne gni. Stara žena v Ljubljani je pripovedovala kako mučno je to zdravljenje — toda pomagalo da je...

PRAVNI NASVETI

Dolg za modro galico. P. A. Ker ste na svoje ime vzeli posojilo, ki ga je vaše društvo rabilo za plačilo modre galice, ste upniku za vrnitev posojila odgovorni. Sami pa imate pravico do povračila napram društvu, odnosno napram tistim, ki so nabavljeno blago porabili. Če je načelnik društva blago razprodal in denar vtaknil v svoj žep, morete zahtevati plačilo le od njega. Če ničesar nima, mu seveda ne boste mogli ničesar vzeti. Sicer se pa posvetujte s svojim odvetnikom, ki ga imate, kakor to posnamemo iz vašega pisma. Od gotovo iz spisov in vaših informacij dobro pozna dejanski in pravni položaj in vam bo mogel najbolje svetovati. Za uspeh vam seveda niti odvetnik ne more jamčiti, niti vam ni ne moremo

z gotovostjo reči, da boste uspeli če tako ali tako postopate.

Kupnina za posestvo. P. I. Za posestvo, ki ste ga kupili leta 1927 boste pač morali plačati tako kupnino, kakršna je bila dogovorjena ob sklepanju pogodbe. Če je glede dogovorjene višine kupnine nastal spor med strankama in se ne boste mogli sporazumeti, bo tisti, ki trdi, da je bila dogovorjena višja kupnina, pač moral nasprotno stranko tožiti in bo nato sodišče odločilo, kako visoka kupnina je bila tedaj dogovorjena. Obresti boste morali po našem mnenju plačati od dneva zapadlosti kupnine. Terjatve zastalih vsakoletnih obresti zastarajo v treh letih.

Orožne vaje. M. M. in F. M. Ker je izbruhnila vojna, nima več smisla odgovarjati na vprašanje, kako bi dosegli oprostitev orožnih vaj in zakaj ste bili ponovno poklicani na orožne vaje.

Napeljava vode preko tujega zemljišča. P. A. Sosed je že pred vojno napeljavil vodo preko vašega zemljišča na svoj travnik. Med vojno je nekaj let to napeljavanje vode opustil, nakar je zopet začel. Vprašate, ali se mu čas, ko vode ni napeljavil, tudi šteje v dobo priposestvovanja. — Le tedaj če bi bili vi zabranili sosedu napeljavanje vode preko vašega zemljišča in bi bil sosed zaradi vaše prepovedi opustil napeljevanje skozi tri leta bi bil izgubil pravico do napeljavanja, če jo je že imel. V vašem primeru pa izgleda, da je sosed sam od sebe za nekaj časa prenehal napeljavati vodo, nakar jo je zopet začel. To mu pa pri posestvovanju ne more biti v škodo.

Vse postavbe ostanejo v veljavi, dokler se ne spremenijo. Vse državljane opozarjamo, da so tudi po najnovejših dogodkih vsi zakoni ostali v veljavi in bodo veljali, dokler se ne spremenijo. Vsako spremembo bomo objavili.

Nezakonski oče, ki je izročil vso imovino svoji ženi. P. U. D. Nezakonski oče ni poročil matere svojega nezakonskega otroka, ampak se je oženil z drugo ženo. Dolžan je plačevati preživnino za otroka. Da bi se znebil plačevanja, je po poroki izročil vse svoje premoženje svoji ženi. Žena je že pred poroko vedela, da ima njen fant nezakonskega otroka in da mora skrbeti zanj ter je bila tudi zadovoljna, da bo plačeval za otroka tudi potem, ko se poročita. Sedaj pa že dolgo časa niti oče, niti njegova žena, ki ji je izročil vse premoženje, nočeta ničesar plačati. Vprašate, ali res ni mogoče ničesar ukreniti proti očetu, ki se je znebil svojega premoženja zato, da mu ni treba skrbeti za otroka. — Pogodba, ki je z njo nezakonski oče izročil svoje premoženje ženi, da bi se znebil plačevanja za neza-

konskega otroka se lahko izpodbija s tožbo in jo bo sodišče razveljavilo, odnosno bo odredilo, da se izterja preživnina za otroka iz izročene imovine. Zato naj otrokov varuh gre k varstvenemu sodišču in naj sodniku celo stvar razloži, ter prosi za pravdo pooblastilo. Nato naj s tem pooblastilom zaprosi za pravico revnih in za zastopnika revnih, ki bo sestavil in vložil proti nezakonskemu očetu in njegovi ženi izpodbojno tožbo. S to tožbo bo zahteval, da se izročilna pogodba v toliko razveljavi, v kolikor je potrebno za vzdrževanje otroka.

Prošnja za proglasitev polnoletnosti. T. A. R. Pred dovršitvijo 20. leta starosti vas sodišče ni moglo proglasiti za polnoletnega. Če pa nedoletnik, ki je izpolnil 20. leto, zaprosi, da ga sodišče proglasi za polnoletnega, mu sme sodišče ugoditi, ko je zaslišalo njega samega, njegovega varuha in po potrebi tudi najbližje sorodnike ter, če spozna, da je proglasitev za polnoletnega za nedoletnika koristna in da ni nevarnosti, da bi se mogla zlorabljati. — Ker je bila vaša prva prošnja zavrnjena, ker še niste bili 20 let stari, je potrebno vložiti po izpolnitvi 20. leta starosti novo prošnjo.

Odgovornost varuha. T. A. R. Ker boste sami prevzeli posestvo in vam je varuh nekaj dolžan, vprašate, ali boste lahko zahtevali od njega odškodnino. — Varuh je dolžan, da izroči najdalje v dveh mesecih po dokončnem varuštvi končni račun sodišču. Račun boste lahko vpogledali in če boste našli kaj nerednosti, to sodišču povejte. Seveda bo moral varuh povrniti, če si je izposodil iz varovančeve imovine, ali če si je sicer z njo okoristil.

Služba pri vojaškem utrjevanju. J. B. Sin je bil nad eno leto zaposlen pri vojaških utrjevalnih delih, nakar je bil poklican na orožne vaje. Vprašate, ali ima pravico do plače za čas orožnih vaj in kam naj se obrne. — Niste navedli, ali je bil sin v službi zasebnega podjetnika, ki je izvrševal utrjevanje, ali pa je bil v službi pri vojaški upravi. Če je bil v službi zasebnega podjetnika, mu po predpisih obrtnega zakona pripadajo prejemki za čas enega meseca orožnih vaj.

Posojilo. N. N. Vaša žena je posodila leta 1932 vsoto denarja. Vprašate, ali spada to posojilo tudi pod zaščito. — Če je posodila denar pred 19. aprilom 1932 dolžniku ki je kmet po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov, je ta dolg zaščiten. Zniža se na polovico in ker po znižbi ni večji od 500 din, se mora plačati v dveh enakih letnih obrokih.

Pot čez kupljeni travnik. F. B. Na sodni dražbi ste kupili travnik. Pri dražbi vam niso povedali, ali ima kdo pravico voziti čez travnik. Sedaj ste pa opazili, da vozi po travniku nek posestnik in so vam tudi sosedje povedali, da se prejšnji lastnik travnika ni dosti brigal in da je zato tudi ta posestnik že preje vozil. Sicer je res pot čez travnik krajša, vendar je poleg ceste, ki je lepša in po njej lahko v istem času privozi domov. Vprašate, ali in kako bi preprečili vožnjo. — Če je omenjeni posestnik že nad 30 let, čeprav le bolj poredko vozil preko travnika, ki je sedaj vaš, je priposestvoval služnostno pravico vožnje in mu zato voženj ne boste mogli zabraniti. Ker sami priznate, da je pot čez travnik krajša, bi po našem mnenju težko dosegli, da bi sodišče smatralo, da pot po travniku ni koristna za upravičenca, ki vozi po njej.

Dota iz leta 1932. M. Š. Leta 1932 je oče izročil posestvo sinu, tam pa določil 5000 din dote. Večkrat pa je rekel, da vam bo dal toliko, kolikor stane dober vol. Ker vam prevzemnik posestva dote še ni izplačal in stane dober vol več kakor 5000 vprašate ali lahko več zahtevate, kakor 5000 din, ki so zapisani. — Po našem mnenju od prevzemnika ne boste mogli izsiliti več kakor 5000 din, kakor je to zapisano v izročilni pogodbi. Pravda bi bila zelo nesigurna in je malo verjetno, da bi vam sodišče vsled navedene očetovega govorjenja kaj več prisodilo, posebno ker se morajo po deviznih predpisih sklepati pogodbe v dinarjih. — Drugo vaše vprašanje pa ni razumljivo, ker niti ne poveste, kakšno drugo stvar vam je oče še hotel dati, pa se tudi ni zapisala. Če je to res naložil prevzemniku za pogoj, pod katerim mu izroči posestvo bi po našem mnenju vi tisto stvar od prevzemnika iztožili, če vam je ne mara zlepa dati.

Napeljava elektrike preko sadnega vrta. F. K. Če sosedu niste dovolili napeljati električnega voda preko vašega sadnega vrta in podjetje tudi ni doseglo razlastitve vaše lastnine ali ustanovitve služnosti v breme vašega vrta zaradi napeljava električnega voda sosed ni smel voda napeljati in bi vi lahko proti njemu sodno postopali. Svetujemo vam pa, da se zlepa pomenite in da ne ovirate obče koristne naprave.